

КОИ МЕРКИ СПОМАГАТ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА КРАЖБИТЕ ОТ ДОМОВЕТЕ?

**It is wise to
spend public
money on
what works**

#StopDomesticBurglaries

От 2019 г. Европейската мрежа за превенция на престъпността (ЕМПП) и няколко европейски държави организират общоевропейски Ден за превенция на кражбите от домовете. Целта на тази инициатива е да засили борбата срещу този тип престъпления чрез повишаване на информираността на гражданите за това как могат да защитят своите домове. В повечето европейски страни този тип престъпления намалява от доста години, но тези посегателства все още имат голям дял в организираната престъпност срещу собствеността. Освен това те не просто лишават хората от притежанията им, но и от чувството им за сигурност в дома, а обществото търпи сериозни финансови загуби.

Независимо от това, не всички мерки оказват желаните ефект. Една от основните функции на Мрежата е да действа като катализатор за по-ефективни политики и инициативи, а този документ има за цел да подпомогне европейските, националните и местните заинтересовани страни, като им представи преглед на инициативите, които биха могли, или пък не, да имат успех в превенцията на кражбите от домовете. Всички инициативи са групирани в три категории, а именно: такива, за които има убедителни, умерени или ограничени доказателства. Когато една инициатива е определена като такава, за която има “убедителни доказателства”, това означава, че няколко проучвания са показали устойчиво намаляване на броя на кражбите от домовете, като например намаляване на посегателствата, установено след увеличаване на защитата чрез прилагане на комбинация от ключалки на прозорците, вътрешно осветление, ключалки на вратите и външно осветление. При инициативите, определени като такива с “умерени доказателства”, има ограничен брой проучвания, които показват обещаващо въздействие по отношение на намаляването на престъпността, като например маркирането на имуществото. Но за да бъдат определени като притежаващи “убедителни доказателства”, за тях е необходимо да бъдат направени още проучвания. Други, като например алармени системи за нарушители, дават противоречиви доказателства или все още не са оценени по съответния начин, но съдържат някои характеристики, които изглеждат обещаващи и заслужават повече внимание. И накрая бихме искали да подчертаем, че при разработването и прилагането на своите стратегии за предотвратяване на посегателства върху домашното имущество трябва винаги да се вземат предвид уроците от прилагането на различни мерки и конкретния контекст.

УБЕДИТЕЛНИ ДОКАЗАТЕЛСТВА

2.1 Увеличаване на защитата

Увеличаването на защитата създава на нарушителя усещане, че трябва да положи повече усилия за проникване в съответния имот. Тъй като увеличаването на усилията означава увеличаване на времето и следователно повишено ниво на риск, тези мерки имат възпиращ ефект върху крадците.¹ Увеличаването на защитата чрез комбинация от ключалки на прозорците, вътрешно осветление, ключалки на вратите и външно осветление (**ключалки и осветление**) представлява ефективна комбинация за предотвратяване на кражби от домовете и осигурява най-добро съотношение между цена и ефективност.² На първо място, **вътрешното осветление с таймер** създава впечатлението, че имотът е обитаван, дори ако в него няма никой.³ Това е важна защитна мярка, тъй като обитаването е основен фактор при вземането на решение за обир на конкретен имот.⁴ Повече от девет от десет осъдени крадци са посочили, че никога не биха влезли в имот, който се обитава. Автомобил, паркиран на алеята, или включено радио, докато обитателите са на работа, също допринасят за това.⁵ На второ място, **външното осветление с таймер** може да намали кражбите вечер или през нощта, поради увеличаване на риска кражбата да бъде забелязана, осуетена или предотвратена.⁶ На трето място, сигурните **ключалки на прозорците и вратите** са проектирани да предотвратяват влизането или да го направят по-трудно⁷, като така затрудняват достъпа - това е вторият фактор, който крадците най-често вземат предвид при набелязване на целта.⁸ Направено сред крадци проучване показва, че качеството на физическата защита е основният фактор, който оказва влияние при вземането на решение за проникване в конкретния имот.⁹ Въпреки това за сигурното затваряне на прозорците и вратите е необходима човешка намеса, за разлика от предишните две мерки, които функционират автоматично след като бъдат приложени.¹⁰

Ако собственикът може да си позволи повече устройства, най-високата тотална защита може да бъде осигурена чрез видеонаблюдение, ключалки на прозорците и вратите, и защитни вериги на вратите.¹¹ Тази комбинация обаче има и някои ограничения. На първо място, **защитните вериги** са предназначени за ограничаване на достъпа до имота, но те обикновено не се виждат отвън и затова не могат да възпрат крадците. А в повечето случаи, за да изпълняват ролята си, в имота трябва да има човек, а представляват и потенциален риск при пожар.¹² На второ място, камерите за видеонаблюдение (**ССТV**) са предназначени да действат най-вече като визуално средство за възпиране, което може да увеличи риска от разпознаване на крадеца, но не възпрепятстват физически влизането в имота. Освен това инсталирането на видеонаблюдение е свързано с големи разходи. Поради тази причина се препоръчва собствениците да инвестират в ключалки и осветление, тъй като представляват по-евтина и сигурна алтернатива.

Ефективността на ключалките и осветлението като защитна мярка е доказана чрез множество проучвания. Две от най-добрите практики за предотвратяване на кражбите с взлом чрез увеличаване на защитата водят началото си от Нидерландия.

НАЙ-ДОБРА ПРАКТИКА: ЗАЩИТАТА ОТ КРАЖБИ С ВЗЛОМ Е ВКЛЮЧЕНА В КОДЕКСА ЗА СТРОИТЕЛСТВОТО

След като през 1999 г. Нидерландия въведе нови разпоредби в областта на строителството, които изискват по-добра защита на прозорците и вратите от проникване с взлом, честотата на кражбите е намаляла с една четвърт при сградите, построени съгласно новите разпоредби. Изчислено е, че за едно десетилетие от въвеждането на новите изисквания за строителство са били предотвратени поне 10 000 кражби. **Не се наблюдава ефект на изместване** към “стари” къщи или други видове кражби. От друга страна, някои проучвания отбелязват положителен ефект на изместване. Ефектът на сигурност до известна степен се прехвърля и върху съседните имоти, които нямат защита.¹³

НАЙ-ДОБРА ПРАКТИКА: ЗНАК ЗА КАЧЕСТВЕНА ЗАЩИТА, ПОСТАВЕН ОТ ПОЛИЦИЯТА

Освен новите изисквания за строителство през 1995 г. в Нидерландия е въведена също и Холандски знак за качествена защита, който се поставя от полицията (Dutch Police Quality Mark - PQM) Между двете практики има две основни различия. Първо, знакът за качествена защита отива дори по-далеч от разпоредбите за строителство. Докато последните се концентрират основно върху пантите и ключалките, знакът е свързан с допълнителни изисквания по отношение на осветлението, видимостта, сигурността на прозорците, вратите и таванските прозорци. Второ, Кодексът за строителството е задължителен, докато получаването на знак за качествена защита е доброволно и зависи от желанието на собственика на имота или строителния предприемач.

Знакът за качествена защита може да бъде поставен на съществуващи имоти, нови сгради и обществени пространства. Холандският център за превенция на престъпността и безопасност е разработил ръководство за всяка ситуация.¹⁴

Проучванията показват, че имоти със знак за качествена защита се набелязват по-рядко от крадците, както и че рискът да се превърнеш в жертва (успешна кражба с взлом) в имот с поставен знак е по-нисък със 78% от този в имот, чиято сигурност не е сертифицирана. Ако изискванията бъдат спазени в етапа на строителството, рискът намалява още повече.¹⁵

2.2 Квартално наблюдение

Кварталното наблюдение е идея за намаляване на престъпността, при която жителите се самоорганизируют "да си отворят очите и ушите". И да се обаждат на полицията, ако видят или чуят нещо подозрително. Жителите могат да си помагат взаимно, например като изпразват пощенската кутия или косят тревата на съседа си, докато той е на почивка. Това повишено ниво на бдителност възпира крадците поради повишения риск да бъдат хванати. Когато се създават признаци на обитаване, което е ключов фактор при набеязване на имота, за крадеца става много по-трудно да определи дали в имота има обитател или не. Освен това схемите за квартално наблюдение сплотяват общността. Гражданите разработват серии от правила, които да се прилагат в района, и се самоорганизируют с цел ограничаване на незаконните действия и престъпленията.¹⁶

Инициативата да се създаване на структура за квартално наблюдение може да бъде поета от самите жители или от полицията. Доколко полицията ще участва в организирането на подобна схема се определя от нивото на престъпността в съответния район - дали е ниско, средно или високо. Районите с ниско ниво на престъпност изискват само пасивно участие от страна на полицията, докато в районите с високо ниво на престъпността може да се наложи полицията да поеме водеща роля при въвеждането на схеми за квартално наблюдение.¹⁷ Приложената схема за квартално наблюдение може да бъде самостоятелна или да е част от по-комплексна програма.¹⁸

Оценка на ефективността на подобно наблюдение за предотвратяване на престъпността е правена в редица проучвания, повечето от които са извършени в САЩ и Великобритания, където въздействието на програмите за предотвратяване на престъпността се подлагат на оценка по-често отколкото в континентална Европа. Статистически метаанализ показва, че въвеждането на подобни схеми оказва категорично въздействие за намаляване на престъпленията. В районите с въведени схеми за квартално наблюдение се отчита намаляване на престъпността с 16% до 26% в сравнение райони, в които не се прилагат такива схеми. Положителният ефект върху престъпността зависи както от размера, така и от типа на програмата за наблюдение.¹⁹ Но доказателствата са свързани предимно с периода преди социалните мрежи, затова е важно да се има предвид, че подобрените канали на комуникация могат се отразят върху методите и въздействието.²⁰

2.3 Справяне с повторните посегателства

Данните сочат, че рискът за повторно посегателство върху имоти, които вече са били жертва на кражба, е много по-голям,²¹ или с други думи - вероятността за второ посегателство е много по-голяма, отколкото за първо, а трето посегателство е много по-вероятно, отколкото второ.²² Този феномен на многократни кражби в един и същ имот е известен като повторно

посегателство или **точно повторение**.²³ Освен това повишеният риск засяга не само един и същ адрес, но и съседните жилища, като в този случай кражбите се наричат **близко повторение**. Колкото по-близо във времето и пространството се намира жилището спрямо това, което е станало жертва на кражба, толкова е по-висок рискът то също да бъде ограбено. С увеличаване на времето и пространството рискът от кражби в близките жилища намалява.²⁴

За това има две основни обяснения: хипотезата за тласъка и хипотезата за флагчето. И двете се основават на теорията за рутинните действия, съгласно която престъпленията представляват комбинация от престъпник, подходяща цел и липса на защита. Според първата хипотеза престъпникът се връща в същия квартал, защото при предишна кражба вече е разучил възможностите, които съществуват в даден район. Крадец, който е разучил възможностите или уязвимите места, взема рационално решение да се върне в същия район, за да генерира повече печалба. Втората гледна точка - хипотезата за флагчето - твърди, че крадецът се връща в същия район, защото е забелязал слабости, които служат като покана за обир. Най-вероятно и двата факта допринасят за близките повторения, тъй като крадците се възползват от съществуващите слабости.²⁵

Трудно е да се определи общовалидно време и разстояние за повторните посегателства, тъй като при сравнение между десет града в пет държави са установени общи характеристики на контекста, но също така и значителни разлики.²⁶ Въпреки това констатациите могат да бъдат използвани за намаляване на кражбите, най-напред чрез определяне на имотите, при които съществува риск от кражба, и след това чрез незабавни действия и прилагане на една или повече от следните тактики²⁷: от една страна - различните форми на патрулиране и наблюдение могат да бъдат засилени, а от друга - полицията може да опита да включи както жителите на района, така и други ключови лица. На първо място, когато рискът от кражби е увеличен, може да бъде наблегнато на информацията относно мерките за сигурност - като затваряне на прозорците и заключване на вратите при излизане от къщата,²⁸ или ремонт и укрепване на входните точки, подобряване на сигурността на ключалките и осветлението.^{29, 30} Този подход има голям потенциал, тъй като домакинствата имат повече възможности и желание сами да приложат по-ефективна защита от първа кражба; двадесет и пет процента от домакинствата са инсталирали поне едно защитно устройство след извършена кражба.³¹ На второ място, полицията може да уведоми жителите, за да си отворят очите, да въведат квартално наблюдение и да помолят съседите да наблегнат на взаимната защита.³² Прилагането на мерки при повторните жертви и имотите в непосредствена близост показват значително намаляване на повторните посегателства³³ без изместване на риска от кражби в съседните квартали.³⁴ Въпреки това успехът зависи от правилното прилагане и подкрепата на полицията, както и от активното участие от страна на жертвите.³⁵

НАЙ-ДОБРА ПРАКТИКА: БЕЗПЛАТНИ КОНСУЛТАЦИИ И ДОГОВОРИ С ОТСТЪПКИ

Добър пример е Германия, където полицията предлага безплатни консултации и договори с отстъпки със застрахователни компании или банки (заеми) с цел подпомагане на усилията за подобряване на защитата. Това е особено важна мярка, тъй като дава възможност на уязвими групи (с нисък икономически статус) да инвестират в сигурност.³⁶

2.4 Поставяне на входна порта на алеята

Четвъртата мярка, за която има убедителни доказателства, е поставянето на входна порта на алеята. Това означава монтиране на порта, която може да се заключва, обикновено е изработена от стомана или метал и ограничава достъпа до една или повече алеи. На първо място, тази мярка за предотвратяване на кражби увеличава усилията, които крадците трябва да положат, като дава достъп до алеята само на хората с ключ или парола и осигурява възможност за контрол на достъпа до потенциални цели на кражби.³⁷ На второ място, външната порта увеличава риска за крадците, като превръща общественото пространство в частно. Освен това поставянето на външна порта може да увеличи естествената възможност за наблюдение от страна на обителите на близките имоти, като отнема на крадците оправданията за присъствие в района.³⁸

Метаанализ доказва, че поставянето на порта на алеята е рентабилно решение за предотвратяване на кражбите, въпреки скромния ефект, който може да има. В допълнение към това има някои фактори, които ограничават общата валидност на тези констатации, като например фактът, че всички използвани в метаанализа проучвания се отнасят за програми за поставяне на порта на алеята. Въпреки това, ако създателите на политики и специалистите по прилагането им желаят да проучат приложението на външната порта, съществуват редица ръководства, които описват практическите аспекти при създаването на условия за ефективно приложение. Някои от практическите проблеми при използването на порти включват консултирането и съгласието на жителите.³⁹

2.5 Улично осветление

Увеличаването на нивата на осветеност на улиците или други обществени пространства може значително да намали престъпленията през деня и през нощта,⁴⁰ както и страха от престъпления.⁴¹ Съществуват две основни теории за това как подобреното улично осветление спомага за намаляване на престъпността. Съгласно първата теория подобреното осветление спомага за намаляване на посегателствата чрез увеличаване на вероятността крадецът да бъде разпознат. Втората предполага, че подобреното улично осветление увеличава чувството за гордост в общността и желанието за неформален контрол, което може от своя страна да увеличи броя на хората, които използват района и следователно да увеличи потенциалните свидетели на престъпно поведение. Първата теория предполага намаляване на престъпността, особено в тъмната част на денонощието, а втората теория предполага намаляване на престъпността и през деня, и през нощта.⁴²

Както и при останалите мерки за предотвратяване на престъпността, за да бъде ефективно, уличното осветление трябва да бъде целенасочено,⁴³ и във всеки случай полицаите трябва да си зададат въпроса дали подобреното осветление е подходяща мярка за разрешаване на проблема с престъпността или нарушаването на обществения ред в конкретния квартал или общност. Съществува проблемно ориентирано ръководство [от Clarke] за специалисти, които отговарят за създаването и прилагането на политики и искат да използват подобро осветление.⁴⁴

УМЕРЕНИ ДОКАЗАТЕЛСТВА

3.1 Мерки спрямо извършители на повторни посегателства

Документиран факт е, че малка част от активните престъпници са отговорни за голяма част от престъпленията. Политиките за контрол на престъпността се опитват да се справят с тази концентрация на престъпления по различни начини: увеличаване на наказанието въз основа на предишни присъди⁴⁵ или въвеждане на така наречените проекти за рецидивисти, които обръщат специално внимание на най-активните крадци в даден район, като ги включват в специален списък. Престъпниците в този списък знаят, че са наблюдавани и ще бъдат арестувани и лишени от свобода в момента, в който извършат престъпление. Едновременно с това тези приоритетни престъпници влизат в контакт със система, която им помага да се реабилитират.⁴⁶ Такива проекти се прилагат например в полицейските райони в Осло (Проектът “Много важен престъпник (ВИП престъпник)”)⁴⁷ и в Амстердам (“Подход Топ 600”). В проекта “Подход Топ 600” си сътрудничат повече от 40 партньорски организации в областта на сигурността, здравето, младежта, пробацията. Всяко лице в списъка има свой ръководител, който играе ролята на основно лице за контакт за всички участващи организации, разработва индивидуален план за действие и осигурява подкрепа на съответното лице.⁴⁸

Направената наскоро оценка на проекта “Подход Топ 600” показва, че този подход е довел до намаляване на броя на кражбите по домовете от 7% до 45%. Освен това оказва положително влияние върху броя на реабилитираните лица: от момента на включване в проекта рецидивизмът в целевата група намалява с 41%⁴⁹ Ако превантивната функция не бъде реализирана, последната опция е лишаването от свобода. Разбира се, редица проучвания показват, че значително намаляване на кражбите в даден район може да бъде постигнато, когато най-активните престъпници бъдат поставени зад решетките за известно време.⁵⁰

3.2 Популяризиране на местно ниво

Препоръчва се при разгръщане на инициатива за намаляване на кражбите, като например квартално наблюдение, да бъде предвидено популяризиране на местно ниво. Проучване на двадесет и една схеми за намаляване на кражбите показва, че (предварителното) популяризиране на инициативата и нейните цели сред широката общественост е относително разбираем и рентабилен подход за увеличаване на въздействието на приложената мярка за предотвратяване на престъпността. Механизмът, чрез който това може да спомогне за намаляване на престъпността, е предоставянето на информация за увеличаване на дейностите за предотвратяване на престъпността, което да окаже влияние върху очакванията/представите на престъпниците. Анализът показва, че инициативи, при които е проведена кампания за популяризиране преди реалното им прилагане, отчитат, че кражбите започват да намаляват, дори преди разгръщането на инициативата - ефект, който се нарича “предварителна полза”. По-голямо намаление в броя на кражбите може да бъде постигнато при прилагане на

самостоятелни кампании за популяризиране с достатъчен бюджет (които се провеждат за по-дълъг период от време и дори се разглеждат като мярка сами по себе си).⁵¹

Разбира се, винаги е трудно да се прецени как могат да бъдат постигнати най-добри резултати в конкретната ситуация. Ефектът зависи до голяма степен от контекста, в който се провежда дадената кампания. Въпреки това има няколко въпроса, на които трябва да бъде обърнато внимание при планиране на кампанията: Към кого е насочена? Престъпниците или жертвите? Къде се намират те? В конкретен квартал? Или в целия град или държава? Кога ще се провежда кампанията спрямо въвеждането на мярката? Постоянно или на определени периоди? Какви средства ще бъдат използвани? Вестници, радио, социални мрежи, други? Какво е основното послание на кампанията? Общо или конкретно? На всички тези въпроси трябва да бъдат дадени отговори още в етапа на планиране.⁵²

3.3 Маркиране на имуществото

Някои източници предполагат, че осемдесет процента от всички обикновени и взломни кражби се извършват с цел последваща продажба или търговия с откраднатите стоки. Това предполага, че ако няма получатели, ще има много по-малко крадци, затова на откраднатите стоки трябва също да бъде обърнато специално внимание.⁵³ Има няколко мерки против търговията с крадени стоки (вж. по-долу), но основната от тях е маркиране на имуществото, което има за цел да затрудни употребата на крадените стоки или превръщането им пари. Освен това тази мярка може да спомогне за конфискуване на крадените вещи и за връщането им на законния собственик.⁵⁴

Имуществото може да бъде маркирано чрез поставяне на номера на сградата и пощенския код с ултравиолетов химикал, защитни етикети, устройства за радиочестотна идентификация (RFID) или микроточки (решения, които съдържат цифров подпис с уникален код).⁵⁵ Освен това мобилните телефони и таблетите също имат вградени решения за дистанционно блокиране в случай на кражба, което прави тези устройства по-малко уязвими и по-трудни за продажба.⁵⁶

Проучвания в Западна Австралия и Лондон показват, че маркирането на имуществото е най-ефективно, когато повече от 80% от гражданите маркират своето имущество и когато се прилага в комбинация със съвети за предотвратяване на престъпността и публичност.⁵⁷

4 ОГРАНИЧЕНИ ДОКАЗАТЕЛСТВА ИЛИ ЛИПСА НА ДОКАЗАТЕЛСТВА

4.1 Аларми

Приема се, че основната функция на алармите против крадци е да възпират крадците, тъй като те избягват да проникват в къщи, в които знаят, че има инсталирани аларми, защото те увеличават риска да бъдат хванати и арестувани. Въпреки това оценките, направени в Англия и Уелс, показват противоречиви резултати. От друга страна, в действителност инсталирането на аларми против кражби може да има обратен ефект, тъй като те се свързват по-скоро с увеличен, отколкото с понижен риск,⁵⁸ както от кражба с взлом, така и от опит за взлом.⁵⁹ За този изненадващ извод има няколко възможни обяснения. Едно от тях е, че някои крадци могат да намерят начин да заобиколят или да обезвредят алармите, за да избегнат разкриване и да намалят риска от арест.⁶⁰ В такъв случай качеството на алармата е важен фактор. Интервюта, проведени с осъдени за проникване с взлом крадци, потвърждават тези констатации; с изключение на една марка аларма против кражби (ADT), алармите против проникване не възпират крадците.⁶¹ Освен това крадците може да осъзнават, че поради високия процент фалшиви аларми, полицията и охранителните компании не се отзовават веднага на сигналите чрез изпращане на патрул, което дава на крадците достатъчно време да си свършат работата и да напуснат имота. Друго възможно обяснение е това, че крадците може да тълкуват наличието на аларма като знак, че в къщата има ценни вещи. В такъв случай в тяхната преценка потенциалните ползи може да надделеят над увеличения риск.⁶² В допълнение към това нивото на опита на конкретния крадец може да окаже влияние върху начина, по който възприема алармите - възпиращият ефект на алармите за по-опитните крадци е по-малък, отколкото при колегите им с по-малко опит. Друг контра-аргумент е фактът, че алармите не са рентабилни - те са доста скъпи и не намаляват риска от кражби. Въпреки това доказателства от Франция показват, че алармите (сами по себе си или в комбинация с други мерки за сигурност) имат определен ефект на предотвратяване на кражби по домовете, но сами по себе си не ги защитават. Независимо от това, не се препоръчва гражданите да бъдат съветвани да поставят аларми против кражби, без да бъде направено допълнително проучване на спецификациите и контекста, в който алармите изпълняват своята роля, тъй като те могат да създадат фалшиво чувство за сигурност.⁶³

4.2 Кампании за повишаване на информираността

Експертите по предотвратяване на престъпността често избират кампаниите за повишаване на информираността относно престъпността, с които се надяват да въздействат върху поведението на хората. Медийната кампания (включително в социалните мрежи) е един от елементите на общоевропейския Ден за превенция на кражбите от домовете. Въпреки това проучванията показват, че кампаниите, които се съсредоточават единствено върху предаването на знания, често не са толкова ефективни. Напротив, те дори могат да повишат страха от престъпления, вместо да постигнат ефективно намаляване на престъпността (риска) или щетите.⁶⁴ Освен това не открихме оценки на въздействието или резултати от кампании за повишаване на информираността относно кражбите по домовете.

Въпреки това, целенасочените кампании за повишаване на информираността, които са част от един холистичен подход и могат да бъдат разработени с помощта на този документ, може да се окажат полезни. Особено ако се имат предвид следващите насоки. На първо място, посланието трябва да бъде целенасочено, практично и конкретно. Не е достатъчно просто да се каже: “Не давайте шанс на крадците”, а да се каже на хората точно какво могат да направят, за да се предпазят от крадци (например да поставят конкретен тип ключалка на вратата си). На второ място са средствата: кампанията трябва да бъде разгърната в медийни канали, чрез които тя може да достигне до публиката, за която е предназначена. В това отношение специалистите по предотвратяване на престъпността може да потърсят услугите на медийна агенция. Освен това моментът на провеждане и продължителността на кампанията трябва също да бъдат планирани внимателно. Повторението (на отделни периоди) е предпочитано при дългосрочните кампании. И накрая, кампаниите трябва винаги да бъдат част от по-широк, координиран подход за постигане на целта. За да се намали престъпността, те трябва да

отговарят най-малкото на следващите две условия. Първо, освен върху предаването на знания и повишаването на информираността, те трябва да се концентрират върху емоционалните аспекти в промяната на поведението. Второ, те трябва да допълват и да действат в подкрепа на други подходи за предотвратяване на престъпността (наказателно правораздаване, превенция на ситуационно, възрастово и общностно ниво), като взаимно се подсилват и затвърждават.⁶⁵

4.3 Мерки срещу търговията с крадени стоки

Както беше споменато по-горе, някои източници предполагат, че осемдесет процента кражбите се извършват с цел последваща продажба на откраднатите стоки. Разликата между броя на регистрираните кражби и регистрираните продажби на крадени стоки очевидно показва, че голяма част от случаите на търговия с крадени стоки не достигат до знанието на полицията. Съгласно проучване, направено в Нидерландия, можем да заключим, че неофициалната статистика за търговията с крадени стоки е висока: три процента от холандците на възраст над петдесет години - над 422 000 души - признават, че са участвали в търговия с крадени стоки. Респондентите и експертите разкриват четири обстоятелства, които улесняват покупката на крадени стоки. На първо място, разликата в цената. На второ място, лесното осъществяване на покупка на крадени стоки. На трето място, относително niskият риск от разкриване. И накрая, полицията и правораздавателните органи не обръщат достатъчно внимание на търговията с крадени стоки.⁶⁶ Тези констатации сочат, че все още има какво да бъде подобро по отношение на продажбата на крадени вещи. В този процес могат да бъдат идентифицирани няколко участници.

На първо място, **обществените институции** могат да съставят бази от данни, в които **потребителите** да регистрират своите собствени вещи с превантивна цел, което в случай на кражба може да улесни докладването и да увеличи вероятността от връщане на крадените стоки. Следваща стъпка би могла да бъде разработването на инструмент, подобен на StopHeling в Нидерландия, който дава възможност на гражданите и търговците на стоки втора ръка да проверяват по серийния номер дали даден артикул е регистриран като изгубен или откраднат (могат да бъдат регистрирани само артикули с уникален номер). В такъв случай полицията може да бъде уведомена, за да предприеме действия. Броят на търсенията се е увеличил от почти 456 000 през 2014 г. на почти 670 000 през 2015 г., а през първото тримесечие на 2016 г. вече надминава 283 000 (което при екстраполиране за цялата 2016 г. достига до почти 850 000 търсения). В този смисъл StopHeling изглежда отговаря на нуждите на обществото и търговците на употребявани стоки за проверка на надеждността на конкретния артикул, който възнамеряват да закупят.⁶⁷

Впоследствие **регулаторните органи** могат да въведат мерки за контрол на търговията с употребявани стоки и заложените къщи. В Норвегия например, лицата които се занимават със законна търговия с употребявани стоки, трябва да получат съответния лиценз от полицията. Полицията може да откаже издаването на лиценз на лица с криминално досие или лица, които са подозирани за търговия с крадени стоки, като може да отнеме лиценза, ако има причина да подозира злоупотреба.⁶⁸ В Нидерландия от 1880 г. купувачите на стоки втора ръка са длъжни да регистрират закупените стоки (както са купили, кога и от кого). От 2011 е разработен цифров вариант на този регистър, който е свързан с базата данни StopHeling.⁶⁹

В допълнение към това **полицията** може активно да търси крадени стоки, като периодично проверява пазарите на открито, на които е известно, че се понякога се продават крадени стоки.⁷⁰ В днешно време цифровите технологии имат големи възможности и популярност, което осигурява на престъпниците нова инфраструктура за незаконна търговия. Ако искаме да предотвратим търговията с крадени стоки, която процъфтява далеч от светлините на прожекторите, полицията трябва също да прилага проактивно търсене онлайн.⁷¹

И накрая, **частният сектор** също може да даде своя принос. В Норвегия специализираните уебсайтове, в които се продават употребявани вещи, могат да задължат продавачите да се

регистрират по начин, който не им позволява да останат анонимни. Извършва се също и ръчна проверка на всички стоки, които се обявяват за продажба на "онлайн пазара", като специално внимание се обръща на подозрителните обяви. Установен е непрекъснат диалог с полицията във връзка с евентуални крадени стоки и подозрителните случаи на собственост трябва да бъдат доказани с разписка.⁷² Освен това регистрирането на стоките осигурява възможност за свързване на откраднатата вещ с жертвата, независимо от ниската степен, до която гражданите спазват препоръките за регистриране на стоките, и многото грешки, които се допускат при въвеждане на серийните номера. Този процес трябва да бъде автоматизиран или най-малкото насърчаван във възможно най-голяма степен в рамките на публично-частното партньорство. И накрая, необходимо е да бъде намерен начин, по който определени стоки без серийни номера, като например бижутата, могат да бъдат регистрирани с уникален идентификатор.⁷³

Безспорна е ползата от всички описани мерки, които спомагат кражбите от домовете да носят по-малко доходи чрез намаляване на пазара за крадени стоки, както и на тяхната пазарна стойност. За съжаление, до момента не е регистриран ефект на намаляване на кражбите.⁷⁴ Но въпреки това, ние вярваме, че има какво да бъде подобро и насърчаваме комплексната оценка, когато страните членки решат да прилагат някоя от гореописаните мерки.

05

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: КОИ МЕРКИ СПО- МАГАТ ЗА ПРЕ- ДОТВРАТЯВАНЕ НА КРАЖБИТЕ ОТ ДОМОВЕТЕ?

Увеличаване на защитата

Какво представлява?

Комбинация от ключалки на прозорците, вътрешно осветление, ключалки на вратите и външно осветление

Как работи?

Увеличаването на защитата прави целта по-непривлекателна чрез увеличаване на риска и/или необходимите усилия.

Квартално наблюдение

Какво представлява?

Кварталното наблюдение насърчава жителите да държат очите и ушите си отворени и да се обаждат на полицията, когато видят или чуят нещо подозрително.

Как работи?

Организирането схема за квартално наблюдение прави района по-неподходящ за кражби чрез увеличаване на риска и намаляване на възможностите.

Справяне с повторните посегателства

Какво представлява?

Имотите, при които съществува риск от повторно посегателство, трябва да бъдат идентифицирани с цел засилено прилагане на превантивни мерки, като увеличаване на защитата или полицейските патрули.

Как работи?

Прилагането на тези мерки увеличава необходимите усилия и съществуващия риск при извършване на кражба в определените имоти.

Поставяне на входна порта на алеята

Какво представлява?

Входната порта предотвратява достъпа на престъпниците до вътрешните алеи.

Как работи?

Поставянето на входна порта на алеята увеличава усилията на крадците, тъй като няма достъп до набелязания имот и не могат да използват алеите като път за бягство. Входната порта увеличава естествената възможност за наблюдение от страна на останалите жители на квартала, като така увеличава риска за потенциалните крадци.

Улично осветление

Какво представлява?

Подобреното улично осветление увеличава нивата на осветеност на улицата.

Как работи?

Увеличаването на нивото на осветеност увеличава риска крадецът да бъде разпознат от потенциалните свидетели.

ENDNOTES

- 1 Sorensen, D. 2003. "The Nature and Prevention of Residential Burglary: A Review of the International Literature with an Eye towards Prevention in Denmark." Осъществен достъп на 19 юли 2004 г. www.jur.ku.dk/medarbejdere/davesorensen/Publikationer/Nature.pdf
- 2 A. Tseloni, R. Thompson, and N. Tilley (Eds.), *Reducing Burglary*, Cham: Springer, 2018.
- 3 T. Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2016, Chapter 2.
- 4 C. Rogers, Alley-Gates and Domestic Burglary: Findings from a Longitudinal Study in Urban South Wales, *The Police Journal* 91:1 (2016), <https://dx.doi.org/10.1177/0032258X16683696>.
- 5 E. Taylor, Honour among Thieves? How Morality and Rationality Influence the Decision-Making Processes of Convicted Domestic Burglars, *Criminology & Criminal Justice* 14:4 (2013), <https://dx.doi.org/10.1177/1748895813505232>.
- 6 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 7 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 8 Rogers, Alley-Gates and Domestic Burglary: Findings from a Longitudinal Study in Urban South Wales.
- 9 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit, Ryton-on-Dunsmore: College of Policing, 2021, https://what-works.college.police.uk/Research/Documents/Safer_Streets_toolkit.pdf.
- 10 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 11 A. Tseloni, R. Thompson, L. Grove et al., The Effectiveness of Burglary Security Devices, *Security Journal* 30 (2017), <https://dx.doi.org/10.1057/sj.2014.30>.
- 12 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 13 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 14 S. Schat, The Dutch Centre for Crime Prevention and Safety: Quality Mark Pkw EUCPN expert meeting, 2021
- 15 O. Nauta, De Effectiviteit Van Het Politiekeurmerk Veilig Wonen, Amsterdam: DSP - groep, 2004.
- 16 T. Bennett, K. Holloway, and D. Farrington, The Effectiveness of Neighborhood Watch, *Campbell Systematic Reviews* 4:1 (2008), <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2008.18>.
- 17 P.-O.H. Wikström and K. Treiber, Beyond Risk Factors: An Analytical Approach to Crime Prevention, in: B. Teasdale and M.S. Bradley (Eds.), *Preventing Crime and Violence*, Cham: Springer International Publishing, 2017.
- 18 Bennett et al., The Effectiveness of Neighborhood Watch.
- 19 Bennett et al., The Effectiveness of Neighborhood Watch.
- 20 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 21 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 22 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 23 L. Hoppe and M. Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time, *European Journal of Criminology* 16:1 (2018), <https://dx.doi.org/10.1177/1477370817751382>.
- 24 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 25 Hoppe and Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 26 Пак там.
- 27 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 28 Hoppe and Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 29 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 30 Hoppe and Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 31 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 32 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 33 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 34 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 35 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 36 Hoppe and Gerell, Near-Repeat Burglary Patterns in Malmö: Stability and Change over Time.
- 37 A. Sidebottom, L. Tompson, A. Thornton et al., Gating Alleys to Reduce Crime: A Meta-Analysis and Realist Synthesis, *Justice Quarterly* 35:1 (2018), <https://dx.doi.org/10.1080/07418825.2017.1293135>.
- 38 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 39 Пак там.

- 40 B.C. Welsh and D.P. Farrington, Effects of Improved Street Lighting on Crime, *Campbell Systematic Reviews* 4:1 (2008), <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2008.13>.
- 41 R.V. Clarke, Improving Street Lighting to Reduce Crime in Residential Areas, United States of America: Office of Community Oriented Policing Services, U.S. Department of Justice., 2008.
- 42 Welsh and Farrington, Effects of Improved Street Lighting on Crime.
- 43 Tseloni
- 44 Clarke, Improving Street Lighting to Reduce Crime in Residential Areas.
- 45 A.A. Braga and D.L. Weisburd, The Effects of "Pulling Levers" Focused Deterrence Strategies on Crime, *Campbell Systematic Reviews* 8:1 (2012), <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2012.6>.
- 46 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 47 Пак там.
- 48 Actiecentrum Veiligheid en Zorg, Effectmonitor Top 600: Resultaten En Effecten Van De Aanpak Top600 2018, 2018.
- 49 Пак там.
- 50 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 51 K. Bowers and S. Johnson, The Role of Publicity in Crime Prevention: Findings from the Reducing Burglary Initiative, *Bowers, K. J. and Johnson, S. D. (2003) The role of publicity in crime prevention: findings from the Reducing Burglary Initiative. Home Office Research Study (272). (2003).*
- 52 K. Bowers and S. Johnson, Using Publicity for Preventive Purposes, in: N. Tilley (Ed.), *Handbook of Crime Prevention and Community Safety*, Cullompton, Devon: Willan, 2005.
- 53 H. Ferwerda, T. Ham, L. Scholten, and D. Jager, *Focus Op Heling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Helingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Heling* 2016.
- 54 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 55 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 56 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 57 College of Policing, Safer Streets Fund - Crime Prevention Toolkit.
- 58 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 59 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 60 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 61 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 62 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 63 Tseloni et al., *Reducing Burglary*.
- 64 European Crime Prevention Network, Awareness-Raising Never Hurt Anyone, Did It?, Mythbuster, Brussels: EUCPN, 2020, <https://eucpn.org/document/mythbuster-awareness-raising-never-hurts-does-it>.
- 65 Пак там.
- 66 Ferwerda et al., *Focus Op Heling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Helingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Heling*.
- 67 Пак там.
- 68 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 69 Ferwerda et al., *Focus Op Heling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Helingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Heling*.
- 70 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.
- 71 Ferwerda et al., *Focus Op Heling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Helingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Heling*.
- 72 T. Bjørge and Y. Carlsson, Early Intervention with Violent and Racist Youth Groups, NUPI Paper No. 677, Oslo: Norwegian Institute of International Affairs, 2005.
- 73 Ferwerda et al., *Focus Op Heling. Een Onderzoek Naar Het Functioneren Van De Helingmarkt, Het Beleid Tegen En De Gevolgen Van Heling*.
- 74 Bjørge, *Preventing Crime: A Holistic Approach*, Chapter 2.

Позовавания

ЕМПП (2021 г.). Кои мерки спомагат за предотвратяване на кражбите от домовете?
Брюксел: ЕМПП.

Правна информация

Съдържанието на настоящата публикация не отразява непременно официалното становище на която и да е държава членка на ЕС или на която и да е агенция или институция на Европейския съюз или на Европейските общности.

Автори/редактори

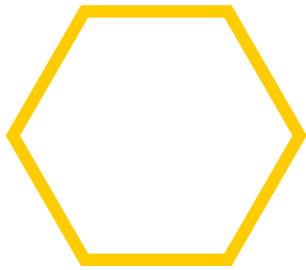
Dorien Stevens, Длъжностно лице по политики и практики, Секретариат на ЕМПП.

Част от проекта „Секретариат на ЕМПП“, май 2021 г., Брюксел

С финансовата подкрепа на програмата на Европейския съюз
„Предотвратяване и борба с престъпността“

Европейска комисия — Генерална дирекция „Вътрешни работи“

CONTACT DETAILS

EUCPN Secretariat
Email: eucpn@ibz.eu
Website: www.eucpn.org

- [TWITTER.COM/EUCPN](https://twitter.com/EUCPN)
- [FACEBOOK.COM/EUCPN](https://facebook.com/EUCPN)
- [LINKEDIN.COM/COMPANY/EUCPN](https://linkedin.com/company/EUCPN)